

учителя/ А.А.Аронов. – М.: Просвещение, 1989. – 172 с.

2. Байгазиев С. Жаши муундарды рухий-адептик жана патриоттук жактан тарбиялоо концепциясы/ С.Б.Байгазиев // Кут Билим. – Бишкек, 2013.

3. Барабаничиков А. В. Военно-патриотическое воспитание молодежи/А.В.Барабаничиков. – М., 1983. – 112 с.

4. Выришков А.Н. Военно-патриотическое воспитание школьников. Теория и практика/А.Н.Выришков. - М., 1990. – 152 с.

5. Лазарев Ю. В Национально-региональный компонент в формировании патриотически ориентированной личности старшеклассников/Ю.В.Лазарев. – М., 1999. – 180 с.

6. Лутовинов В.И. Патриотическое воспитание под-

растающего поколения // Педагогика/В.И.Лазарев. – 1997. – №3. – С. 52-56.

7. Макаров В.В. Отечество и патриотизм: логико-методологический анализ/В.И.Лутовинов. – Саратов, 1988. – 67 с.

8. Ормонов Т.О. Идеи военно-патриотического воспитания в эпосе «Манас»/Т.О.Ормонов. – Казань, 1971. – 134 с.

9. Патриотическое сознание: сущность и формирование. – Новосибирск: Наука, 1985. – 54 с.

10. Лебедева О.И. Воспитание патриотизма и гражданской позиции на уроках истории в колледже КГЮА /О.И.Лебедева// Вестник Бишкекского гуманитарного университета им. К.Карасаева, 2019. - №2 (47). - С.78.

УДК: 378. 14.

DOI 10.35254/bhu/2022.62.78

Жороева Р.,

И. Арабаев атындагы КМУ,
аспирант

БОЛОЧОК ПЕДАГОГДУН ИШМЕРДҮҮЛҮГҮНДӨ ПАТРИОТТУК ТАРБИЯ БЕРҮҮНҮ УЮШТУРУУНУН ПРИНЦИПТЕРИ

Кыскача мазмуну

Макаланын автору туура белгилегендей, студенттерди патриоттук тарбиялоонун педагогикалык каражаттарын тандоодо жана аларды бул ишке даярдоодо тарбиялоонун принциптерин эске алуу зарыл. Болочок педагогду патриоттук тарбиялоонун өзгөчөлүктөрүн, анын көйгөйлөрүн, идеяларын жана мамилелерин эске алуу менен бул баалуулук, руханий-адеп-ахлактык чөйрөнү уюштуруу принциптерин, патриоттук тарбиянын даректүүлүгүн, интеграция, социалдык өнөктөштүк жана тарбиялоо маселелерин чечүүнүн жана аларды балдарда патриоттук сапаттарды тарбиялоого даярдоонун натыйжалуулугу патриоттуулуктун мазмундуу идеяларын жана баалуулуктарын өздөштүрүү.

Түйүндүү сөздөр: болочок педагог, патриоттук тарбиялоо, өзгөчөлүктөр, көйгөйлөр, идеялар, баалуулук, руханий-адеп-ахлактык чөйрө.

Жороева Р.,

КГУ имени И. Арабаева,
аспирант

ПРИНЦИПЫ ОРГАНИЗАЦИИ ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА

Аннотация

Как правильно отмечает автор статьи, при выборе педагогических средств патриотического воспитания студентов и подготовке их к этой работе необходимо учитывать принципы воспитания. Эта ценность, учитывая особенности патриотического воспитания будущего пе-

дагога, его проблемы, идеи и подходы, заключается в эффективности решения вопросов организации духовно-нравственной среды, адресности патриотического воспитания, интеграции, социального партнерства и воспитания и подготовки их к воспитанию патриотических качеств у детей. усвоение содержательных идей и ценностей патриотизма.

Ключевые слова: будущий педагог, патриотическое воспитание, особенности, проблемы, идеи, ценности, духовно-нравственная среда.

Zhoroeva R.,
KSU named after I. Arabaev,
PhD student

PRINCIPLES OF THE ORGANIZATION OF PATRIOTIC EDUCATION IN THE ACTIVITIES OF THE FUTURE TEACHER

Abstract

As the author of the article correctly noted, when choosing pedagogical means of patriotic education of students and preparing them for this work, it is necessary to take into account the principles of education. Taking into account the peculiarities of the patriotic education of the future teacher, his problems, ideas and approaches, it is important to define and implement these values, the principles of the organization of the spiritual and moral environment, the targeting of patriotic education, the principles of integration, social partnership and interaction. The effectiveness of solving the tasks of patriotic education of students and preparing them for the education of patriotic qualities in children will largely depend on what pedagogical means (technologies, forms and methods, techniques, sources of information) are used to assimilate meaningful ideas and values of patriotism, the formation of readiness to interact with children in this direction.

Keywords: future teacher, patriotic education, features, problems, ideas, values, spiritual and moral environment.

Педагогикалык окуу жайлардын, студенттик жамааттын баалуулук, руханий жана адеп-ахлактык чөйрөсүн түзүү – уюмдун бардык субъекттеринин максаттуу иш-аракетинин натыйжасы, ошондой эле алардын жүрүм-турумунун жана аракеттеринин эң маанилүү жөнгө салуучусу болуп саналат. Мындай чөйрө өлкөнүн кызыкчылыктарын коргоого жана анын кубаттуулугун арттырууга жөндөмдүү жарандык-мекенчилдик, адеп-ахлактык идеяларды алып жүрүүчүлөр катары келечектеги педагогдорду калыптандырууга багытталган көп өлчөмдүү индивидуалдаштырылган бүтүндүктү, мамилелердин жана уюмдун субъекттеринин аракеттеринин системасын билдирет [1, 3-б.].

Патриоттук тарбиянын даректүүлүгү мекенчилдик тарбиянын мазмунун аныктоону, окуучулардын ар бир курактык тобун: мектепке чейинки балдарды, кенже мектеп окуучуларын, негизги жана орто мектептердин окуучуларын, кесиптик педагогикалык билим берүүнүн ар кандай деңгээлдеги студенттерин эске алуу менен технологиясы, формасы, ыкмалары жана, маалыматтык булактары сыяктуу патриоттук иштин педагогикалык каражаттарын пайдаланууну болжолдойт.

Патриоттук сапаттарды тарбиялоону уюштурууда улуттук жана аймактык өзгөчөлүктөрдү эске алуу зарыл [8, 62-б.]. Жаш муунда жаратылыш эстеликтери, дарыялардын жана көлдөрдүн уникалдуулугу, өз аймагынын кооздугу, жердештеринин өндүрүштүк жетишкендиктери тууралуу билимдерди калыптандыруу үчүн регио-

налдаштыруу принцибин ишке ашырууну камсыз кылуу маанилүү.

Региондун маданий-тарыхый мурасы, социалдык-экономикалык жетишкендиктери окуучуларды патриоттук тарбиялоонун мазмунунда, окуу дисциплиналарын окутууда жана окуудан тышкаркы убакта чагылдырылышы керек.

Интеграциялоо принциби – окуу-тарбия процессинин бүтүндүгүн, патриоттук тарбиянын компоненттеринин, багыттарынын өз ара байланышын камсыз кылууга жана ар кандай тарбиялык түзүмдөрдүн жана патриоттук тарбияны уюштуруучулардын ишмердүүлүгүндөгү бөлүнүүчүлүктү жоюуга мүмкүндүк берет. Интеграция педагогикалык жогорку окуу жайда патриоттук тарбиялоо системасын түзүүгө багытталган, анда ар бир курал системанын курамдык бөлүгү катары өзүнүн милдетин жана белгилүү бир функцияларын аткарат.

Социалдык өнөктөштүк жана өз ара аракеттенүү принциби жаштарды патриоттуулукка тарбиялоо педагогикалык жогорку окуу жайлардын мамлекеттик жана коомдук түзүмдөр менен координацияланган, максаттуу ишин болжолдойт.

Жогоруда көрсөтүлгөн уюштуруу принциптери менен катар студенттерде патриоттуулукту жана атуулдукту, жекелештирүүнү, жарандык активдүүлүктү стимулдаштырууну, коомдун жана өз ата-мекенинин алдындагы жоопкерчиликти калыптандырууну камсыз кылган студенттердин ишмердүүлүгүн колдоо принциптерин аны-

ктоо зарыл.

Проблемалуулук принциби студенттердин кесиптик өнүгүү проблемаларын түшүнүүсү алардын өз алдынча билим алуусу жана өзүн өзү тарбиялоосу үчүн маанилүү стимул болуп саналат.

Персоналдаштыруу принциби педагогикалык окуу жайлардын студенттеринин патриоттук сезимдерди жана патриоттук сапаттарды чагылдырган субъективдүү тажрыйбаны топтоосун болжолдойт. Персоналдаштыруу принциби студенттин ишмердүүлүгүн окуу сабактарында жана окуудан тышкары убакта уюштурууну карайт, ал ар бир адамдын көңүлүн жана күч-аракетин өз өлкөсүнүн жаранынын жана патриотунун сапаттарын көрсөтүүгө жана өнүктүрүүгө бурат. Бул принципти ишке ашыруунун башкы шарты болуп болочок педагогдун бул сапаттарды калыптандыруунун жеке жана социалдык маанилүүлүгүн аңдап билүүсү, өзүн-өзү өнүктүрүү максаттарын негиздүү аныктоо жана аларга жетүү жолдорун өз алдынча аныктоо саналат. Жогоруда айтылган жоболорду ишке ашыруу үчүн окуу жайдын биринчи курсунан баштап педагогикалык өзүн-өзү аныктоо, кесиптик педагогикалык аң-сезимди жана өзүнүн педагогикалык позициясын калыптандыруу процесси башталганда билим берүү процессин педагогизациялоону камсыз кылуу маанилүү [6, 11-б].

Адеп-ахлакты чыңдоо принциби окуучуларды жалпы иштин, башка адамдардын кызыкчылыктарынын пайдасына жеке кызыкчылыктарын баш ийдирүүнү, ошондой эле жогорку коомдук жана мамлекеттик максаттар үчүн жан аябастыкты талап кылган жагдайларга киргизүүнү карайт. Бул принцип студенттин баалуулук-маанилик багыттарын социалдык, жарандык-патриоттук баалуулуктар менен интеграциялоо максатында маселени чечүүнүн вариативдик жолдору же жүрүм-турум ыкмасы менен экзистенциалдык (адеп-ахлактык) тандоону билдирет. Бул принципти ишке ашыруу студенттердин Кыргызстандын жараны жана патриоту катары өз ишенимдерин коргоого, коомдун жана мамлекеттин кызыкчылыктарын кемсинткен асоциалдык, укукка каршы, мыйзамсыз аракеттерге каршылык көрсөтүүгө, тарбиялануучуларында жана окуучуларында бул сапаттарды тарбиялоо үчүн зарыл тажрыйба алууга багытталган [3, 3-б].

Жарандык активдүүлүктү, жоопкерчиликти стимулдаштыруу принциби. Бул принцип студенттерди өлкөнүн, региондун, шаардын саясий, экономикалык жана руханий окуялары жөнүндө маалымдоого максаттуу жана активдүү тартууну; студенттерди шаарды, облусту, уюмду, жергиликтүү чарбаны, өндүрүштү өнүктүрүү долбоорлорун иштеп чыгууга жана ишке ашырууга тартууну; болочок педагогдордун катышуусу менен маданий жана тарыхый борборлорду, музейлерди, көргөзмөлөрдү түзүүнү билдирет.

Жогоруда белгиленген идеялар, ыкмалар жана принциптер студенттерди патриоттук тарбиялоонун, ошондой эле аларды балдардын жана жаштардын патриоттук сапаттарын тарбиялоого даярдоонун мазмунун жана каражаттарын аныктайт [2, 114-б].

Патриоттук тарбиянын мазмунун аныктоого багытталган бул ыкмалар бири-бирине карама-каршы келбейт. Алардын эсеби, органикалык айкалышы окуучулардын патриоттук тарбиясын уюштуруунун интегративдүүлүгүн жана комплекстүүлүгүн камсыз кылууга мүмкүндүк берет [7, 64-б].

Болочок педагогдорду патриоттук тарбиялоонун негизги багыттары болуп руханий-адептик тарбиялоо; жарандык-патриоттук тарбиялоо; социалдык-патриоттук тарбиялоо; аскердик-патриоттук тарбиялоо; экологиялык-патриоттук тарбиялоо; баатырдык-патриоттук тарбиялоо; демократиялык маданиятты тарбиялоо; улуттук-патриоттук тарбиялоо; спорттук-патриоттук тарбиялоо; кесиптик билим берүү саналат.

Студентте патриоттук сапаттардын туруктуу көрүнүшүн калыптандыруунун субъективдүүлүгүн, аң-сезимин жана активдүүлүгүн өнүктүрүү көз карашынан алганда, тарбиялоонун мазмунун жана каражаттарын анын индивидуалдуулугунун жана инсандыгынын интеллектуалдык, мотивациялык, эмоционалдык, эрктүүлүк, өзүн-өзү жөнгө салуу, предметтик-практик, экзистенциалдык чөйрөлөрүн өнүктүрүү менен байланыштыруу максатка ылайыктуу [9, 102-б].

Ар бир жүргүзүлүп жаткан иш-чара, окуя патриоттуулукка тарбиялоого таасирин тийгизет, эгерде ал окуучулардын жаш курагын, милдеттерин, ишмердүүлүктүн түрлөрүн жана социалдык чөйрөнүн шарттарын эске алуу менен мекенчилдикке тарбиялоонун ар кандай предметтик-багытталган педагогикалык каражаттары, технологиялары, усулдары жана ыкмалары пайдаланылган бардык чөйрөлөргө таасир этсе.

Студенттерди патриоттук тарбиялоонун педагогикалык каражаттарын тандоодо жана аларды бул ишке даярдоодо төмөнкүлөрдү эске алуу зарыл [5, 73-б].

– патриоттук тарбиянын максаттары, милдеттери жана мазмуну;

– студенттердин даярдыгын, креативдүүлүгүн, патриоттук сапаттарынын калыптануу деңгээлин, кесиптик жана социалдык тажрыйбасын, кесиптик пландарын ж. б. эске алуу менен бөлүнгөн ар кандай топтор үчүн пландаштырылган натыйжалардын деңгээли;

– окуучулардын билим берүү жана социалдык ишмердүүлүгүнүн тарбиялык мүмкүнчүлүктөрү, алардын муктаждыктары, шыктары, мүмкүнчүлүктөрү;

– окутуучулардын тигил же бул педагогикалык каражаттарды пайдаланууга даярдыгы;

– патриоттук тарбиялоонун мурда пайдаланылган педагогикалык технологияларынын, формаларынын жана башка каражаттарынын тажрыйбасы жана натыйжалары;

– жогорку педагогикалык билим берүүнүн билим берүү уюмунун кадрдык, маалыматтык, окуу-методикалык ресурстары.

Болочок педагогдор патриоттук сапаттарды тарбиялоонун педагогикалык каражаттарын тандоого жана долбоорлоого, окуу процессинин мазмунун аныктоого, конкреттүү дисциплиналарды изилдөөгө, тарбиялоо иштерин уюштурууга, студенттердин социалдык ишмердүүлүгүнө катышууга тийиш.

Окуучуларды патриоттук тарбиялоонун тигил же бул педагогикалык каражаттарын ишке ашыруунун ийгиликтүүлүгү билим берүү уюмунун окутуучусунун кесиптик позициясына, анын инсандык сапаттарына, пайдаланылуучу каражаттардын же технологиялардын баалуулук-максаттуу түзүүчүсү окутуучунун реалдуу колдонуудагы аксиологиялык түзүлүштөрүнө канчалык дал келгендигине байланыштуу.

Болочок педагогду патриоттук тарбиялоонун басымдуу каражаты болуп окутуучулардын аларды тандоодо

негизги жоболорго таяна турган каражаттар саналат:

- студенттин билим берүү процессинин башкы аракеттеги фигурасы катары таанылышы;
- окуучулардын предметтик тажрыйбасына жана психологиялык өзгөчөлүктөрүнө көңүл буруу;
- болочок педагогдун предметтик позициясын камсыз кылуучу негизги формаларды жана технологияларды пайдалануу – анын патриоттук сезимдерин, сапаттарын өнүктүрүү процесстерин интеграциялоо жана анын келечектеги кесиптик ишмердүүлүгүндө мекенчилдик тарбиянын маселелерин чечүү тажрыйбасын калыптандыруу мүмкүнчүлүгүнө ээ;

– ар бир каражат студенттин патриоттук позициясын калыптандыруу жана патриотторду тарбиялоо үчүн зарыл болгон жөндөмдөрдүн комплексин чече алат жана келечектеги педагогдордун аң-сезимине, жана жүрүм-турумуна таасирин тийгизе алат.

Студенттерди жарандык-патриоттук тарбиялоонун интегративдик технологиялык бирдиги катары окуучулар тарабынан окуя катары кабыл алынган өзгөчө жол менен уюштурулган педагогикалык кырдаал каралышы мүмкүн.

Студенттерге патриоттук тарбия берүүнү уюштуруу иштеринин жогоруда белгиленген мазмуну жана багыттары, ошондой эле түзүлгөн ар кандай кырдаалдар ар түрдүү формада ишке ашырылышы мүмкүн, аларды окутуу процессинде жана класстан тышкаркы иш-чараларда педагогдор жана окуучулар өздөрү уюштурат. Эгерде жогоруда белгиленген ыкмалар жана принциптер эске алынса, окуу жана тарбия иштеринин дээрлик ар бир формасы мекенчилдик тарбиянын маселелерин чечүүнүн каражаты боло алат [4, 23-б].

Патриоттук тарбиянын формаларын түзүүдө окутуучунун милдети болуп эки компонентти ишке ашырууну камсыз кылуу саналат:

- студенттерде патриоттук сезимдерди жана сапаттарды өнүктүрүү коомдун тарыхый, социалдык, экономикалык аспектилерин ачып берген; шаардын, региондун, бүтүндөй өлкөнүн алдында турган көйгөйлөрдү жана аларды чечүү жолдорун актуалдаштырган; өлкөнүн жетишкендиктери жана жеңиштери, илимдин, искусствонун жаркыраган өкүлдөрү, шаардын, региондун, бүтүндөй коомдун өнүгүшүнө салым кошкон коомдук ишмерлер жөнүндө маалымдаган мазмунду колдонуу аркылуу ишке ашат;

– балдардын патриоттук сезимдерин жана сапаттарын өнүктүрүү, жарандык жоопкерчиликти калыптандыруу үчүн окуучулардын патриоттук тарбия берүү маселелерин чечүү ыкмалары жөнүндө, келечектеги педагог өзүнүн кесиптик ишинде колдоно ала турган натыйжалуу усулдар, ыкмалар жана технологиялар жөнүндө ой-пикирлерин калыптандыруу.

Окуучуларды патриоттуулукка тарбиялоонун ыкмалары жана каражаттары О.Лебедеванын эмгегинде талкууланып, ар кандай интерактивдүү каражаттарды колдонууну сунуштайт [10, 76-б.].

Адабияттар

1. Азаров Ю. Педагогическое искусство патриотического воспитания школьников /Ю.Азаров // *Дополнительное образование*. – 2013. – №6. – С. 3-7.
2. Агаев А.Г. Патриотизм и интернационализм советского человека /А.Г.Агаев. – М. 1975. – 350 с.
3. Байгазиев С.Б. Жаши муундарды рухий-адептик жана патриоттук жактан тарбиялоо концепциясы /С.Б.Байгазиев// *Кут Билим*. – Бишкек, 2013. - С.4.
4. Вырицкий А.Н. Патриотическое воспитание: Методологический аспект/А.Н.Вырицкий. – Волгоград: Издатель, 2001. – 47 с.
5. Лутовинов В.И. В патриотизме молодежи будущее России /В.И.Лутовинов. – М. 1999. – 211 с.
6. Мирский Р.Я. Патриотизм советского человека: интернационализм, гражданственность, труд /Р.Я. Мирский. – М., 1988. – 26 с.
7. Снопко Н.М. Научные и прикладные основы патриотического воспитания в системе профессионального образования /И.М.Снопко. – Челябинск: Социум, 2006. – 176 с.
8. Снопко Н.М. Стандарты и планирование вопросов патриотического воспитания учащихся в ССУЗах. /Н.М.Снопко// *Стандарты и мониторинг в образовании*. – 2007. – №3. – С. 62-63.
9. Фролов В.Ф. Проблемы патриотического воспитания личности в современных условиях/В.Ф.Фролов// *Проблемы развития личности в современном российском обществе* – М., 1996. – С. 101-107.
10. Лебедева О.И. Воспитание патриотизма и гражданской позиции на уроках истории в колледже КГЮА /О.И.Лебедева// *Вестник Бишкекского гуманитарного университета им. К.Карасаева*, 2019. - №2 (47). - С.76.